

Ähde wepa

Category: Kitapcy, Oýlanmalar, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Ähde wepa ÄHDE WEPA

Hezreti Omar egindeşleri bilen gürrüňleşip otyrka, ýanyna üç sany ýaş ýigit kürsäp girýär we olaryň ikisi üçünji ýigidi görkezip:

– Eý halyf, şu ýigit biziň kakamyzy öldürdi, näme edilýän bolsa ediň – diýýär.

Hezreti Omar aýyplanýan ýigide ýüzlenip:

– Aýdýanlary dogrumy? – diýip sorayar.

Aýyplanýan ýigit «Hawa, dogry» diýýär. Halyf:

– Gürrüň ber bakaly, nähili beýle bolaýdy? – diýýär. Ýaş ýigit gürrüň berip başlapdyr:

– Men ýaşaýan ýerimde gurply ýaşaýan adamdym. Maşgalam bilen bile gezim etmäge çykypdyk. Ykbal bizi bul oglanlaryň bolýan ýerine getirdi. Ýanym bilen getiren haýwanlarymyň arasynda bir owadan atom bardy, oňa bir sereden ikilenç gözünü aýryp bilenokdy. Onsoň ýaňky atym bul oglanlaryň bagynda ýetişen miwä agzyny uzadýardy. Men näme etsemem atyma diýenimi etdirip bilmedim. Birdenem bul oglanlaryň kakasy içerden atylyp çykdy-da, atyma daş zyňdy, atym şol duran ýerinde öldi ýatyberdi. Menem nebsime buýrum bilmedim, ýaňky daşy aýlap ýaşulyň özüne saldym welin, olam öldi. Gaçjak boldum, emma merhumyň çagalary yzymdan ýetip meni ele saldylar. Ýagdaý şeýle.

Mundan soň Hezreti Omar:

– Başga aýtjak zadyň bolmasa, munuň jezasy ölüm, özüňem günäňi boýun alyp dursuň – diýýär.

Günäkär ýigit söz gezegini alyp:

– Hojaýyn, bir haýýşym bar. Men öz ýurdumda baý ýaşayan adam. Kakam aradan çykmanka maňa ep-esli altyn miras goýdy. Şu ýere gelmänkäm jogim entek kiçi bolandygy üçin oňa görkezmän gizläp goýupdym. Häzir siz meni jezalandyrsaňyz, ýetimiň hakyny iýendigiňiz üçin Allanyň huzurynda jogap bermeli bolarsyňyz. Maňa üç gün rugsat berseňiz, şol amanaty joined gowşuryp geleyin. Men goýberjek üç günüňiz üçin ýerime girewine galjak adam taparyn – diýýär.

Hezreti Omar durup bilmeýär:

– Seni bärlerde tanaýan ýog-a seniň ýeriňe kim galar öýdýäň?

Ýigit töweregine göz aýlap:

– Ine, şul adam meniň ýerime galar. Ol Hezreti Pygamberimiziň iň ýakyn egindeşlerinden Ebu Zerden başga hiç kim bolup bilmez.

Halyf Ebu Zere ýüzlenip: «Ebu Zer oglanyň diýýänlerini eşidýäňmi?» diýýär. Beýik sahaba şonda ikerjiňlenmän: «Hawa, men kepil geçýärim» diýýär we günäkär ýigit goýberilýär.

Üçünji günüň ahyrynda berlen möhlet tamamlanyp gelýänem bolsa, goýberilen ýigitden habar-hatyr bolmandyr.

Medinäniň sylanýan kethudalary Hezreti Omara ýüzlenip, günäkäriň indiden soň gelmejegini, şonuň üçinem Ebu Zere beriljek ölüm jezasynyň ýerine merhumyň hunynyň tölenmegini teklip edýärler.

Emma ýigitlerrazy bolmandyr we «kakamyzyň ganynyň ýerde galmagyny islämzok» diýýärler.

Hezreti Omaram özünden garaşylýan jogaby berýär:

– Berlen kepillik kakam bolsa-da maňa tapawudy ýok, jezany ýerine ýetirerin.

Ebu Zer bolsa boýunsunuýlyk bilen:

– Biz sözümizde durýan adamlar – diýýär.

Edil şol wagtam köpçülik hereketlenip başlapdyr. Adamlaryň arasyndan iň soňky deminde ylgap gelýän ýaňky ýigit görünipdir. Hezreti Omar oňa ýüzlenip:

– Ogul, gelmänem bilerdiň, nämüçin geldiň? – diýýär.

Ýigit buýsanç bilen kellesini galdyryp şeýle diýipdir:

– Ähdiýalanlyk etdi diýmäň diýip geldim.

Hezreti Omar bu gezek Ebu Zere ýüzlenip:

– Eý Ebu Zer, sen bu ýigidi tanaňogam-a, nädip oňa kepil geçip, zamuna galyp bildiň? – diýýär.

Ebu Zer şeýle diýýär:

– Şunça adamyň içinden meni saýlady, menem «adamkärçilik öldi»

diýdirmejek bolup kabul etdim.

Gezek dawagär ýigitlere gelýär. Olaram:

– Bizem dawamyzdan el çekýäris – diýýär.

Mundan soň Hezreti Omar olardan:

– Size näme boldy beýle, dek ýañam kakamyzyň gany ýerde ýatmasyn diýip durduňyz, näme boldy-da el çekäýdiňiz – diýip sorayar.

Doganlaryň beren jogabyna seretseňizläň:

– Merhemetsiz adam galmandyr diýdirmäliň diýdik.

«Wepa näme, bilýäňizmi?»

Wepa – yzyňda galdyranyňy, gideňde ýakanyňy bir gyra zyňmazlykdyr.

Wepa – dostlugyň mynasyplygyna, dogadan soň berilen sözlere, hyýallara hyýanat goşmazlykdyr.

Wepa – otükileriň soňsuz mylakatynyň garşysynda dowzahy äwmezlige salmazlygyň, belent mertebeli gözellikleri dünýäge satmazlykdyr».

(Jelaleddin Rumi)

Söýgi – dostlukda we wepalylykda tutanýerlilik görkezmek, sözüňde durmak.

Üns beriň: tutmak däl, durmak. Wepa bilen mütewwepa kapyýalarynyň köp ulanylýan döwründe ýadyma düşen birinji söz: «Wepa bilen hoşlaşmaň, gören adamyňyzy unutmaň».

Birem kanuny duýduryş:

Wepa – imanyň hut özüdür.

Nämüçinmi?

Çünki imany kesgitlep bilmek üçin ilki «küpüri» kesgitlemek gerek.

Küpür – bir zadyň üstüni örtmek, bukmak, görünmez ýaly etmek, nygmatyň gadryny bilmezlik... Daýhanyň ýere atan tohumynyň üstüni gum bilen örtmäge-de şeýle diýilýän ýerleri bar. Beýleki bir ýandan hiç kim özüniň wepasyzdygyny boýun alasy gelmeýär. Hemmeleriň özüçe «özünkini dogry hasaplaýan» tutaryklary bar.

Hatda görlüp-eşdilmedik gadyrbilmezligiň içinde ýüzüp ýörenlerem wepadan-ygrardan söz açyp bilýär. Ýöne ýere diýmändirler: Bu neneňsi dünýä, hekaýaty kyn.

Ýaramaz mysallaryň meni getirýän ýeri-de şu:

Wepa – özüňi tanamak. Yzyňa öwrülip seretmek. Ýatdan çykarmazlyk.

Elbetde, bular aňsat zat diýjek bolamok. Aňsat dældigi üçinem hemişe bir ýere gelip durýarys: wepa we wepat.

Aýrallykdan gaçmak we kejeňeklik bilen bile bolmaga dowam etmek nesihatyna garamazdan, adamlaryň ýoly aýrylyp bilýär, öňde tutýan maksatlary üýtgäp bilýär.

Ilkinji nobatda ähmiýet sanawy uzyn sanawdyr. Meselem, peýzaž bolsun diýip, öýňüziň howlusyna agaç ekersiňiz. Başga birem peýzažyň öňüni baglaýar diýip, agaçlary çapyp aýryp biler. Şolar ýaly.

Biziň paýymyza her dürli oňaýsyzlyklara garamazdan wepa ýodasyna ot bitirtmezlik düşýär.

Ýodanyň soňunda garaşýan gowy zadyňyz bolmanam biler. Bolman geçsin.

Meň ynansymça, wepa diýilýän zat dogabitdi bar, wepasyzlyk bolsa soň edinilýär. Meselem, «syýasatda we işde wepa bolmaz» diýýän bolsaňyz, wepasyzlygy adaty zat hasaplaýandygyňyzy görkezdiginiňiz bolar.

Ýagdaý durmuşyň islendik ugrunda-da şeýle. Aýdylýar-a, adamyň terbiýesi başyna musybat inende ýüze çykýar diýip. Wepaly bolup-bolmandygyňyzam oňaýsyz şertlerde, kynçylykly wagtlarda belli bolýar. Bizde haky-hukugy bar adamlaryň kyn gününde ýanynda bolup bilýärismi, ýa başga ýerlerde entäp ýörüsmi? Ýa-da aramyz az-owlak daşlaşan badyna bizi şu günlere ýetirenleri görmezlige salýarysmy?

Gynanyp aýdýaryn, ýerin salmagyň dürli görnüşleri bar, bularyň birem wepa.

Elbetde, edilen ýagşylyklary, çekilen zähmetleri hökman yzyna gaýdyp almaly diýen zat ýok. Emma wepa diýip bir zat bar bolsa (bardygyna şübhe ýok), ine, şoňa garaşylýar. Gynansak-da, zähmetlerden, ýagşylyklardan, sözlerden gutulmagyň iň aňsat ýoly, wepasyz bolmakdyr.

Wepasyz adam özüne goýlan gadyr-gymmaty we bildirilen ynamy döwüp, ulanyp öňe gidýär.

Ýogsam bolmasa, dünýä göterip bolmajak mal ahyry, mundan näme

äkitjegimiz belli.

Aýyp gözlemäge başlasak, aýypсыз adam ýokdugyny göreris.

Gözlemäň.

Ýöne aýby wepasызlyk bolanyň aýbyny örtmäň.

Ilki özümüzden başlalyň.

Wessalam.

Ömer ÖMERI.

Anna, 13.11.2020 ý. Oýlanmalar